

Tutkimuksen ja tutkijan vastuullinen arviointi Vaasan yliopistossa -linjaus

Vaasan yliopiston linjaus tutkimuksen ja tutkijan vastuulliseen arviointiin määrittää yhteiset periaatteet korkealaatuiseksi, läpinäkyväksi ja yhdenvertaiseksi arvioinniksi. Linjaus kehittää arviointikäytäntöjä, huomioi sekä yliopiston omat tavoitteet että kansainväliset ja kansalliset vastuullisen arvioinnin periaatteet, joihin yliopisto on sitoutunut.

Linjauksen perustana toimivat [CoARA-sopimuksessa](#) (Coalition for Advancing Research Assessment) määritellyt periaatteet, jotka painottavat laadullista, kontekstiin sidottua arviointia sekä tutkijoiden moninaisten panosten tunnistamista.

Vastuullisuutta toteutetaan kehittämällä avoimia ja läpinäkyviä arviointikäytäntöjä, jotka tukevat ja edistävät tutkimuksen laatua ja tutkijanuran monimuotoisuutta.

Linjauksen tavoitteiden seuranta varmistaa, että kaikki Vaasan yliopistossa toteutettavat tutkimuksen- ja tutkijanarvioinnit ovat johdonmukaisesti vastuullisia ja oikeudenmukaisia. Arvioimme myös omien arviointikäytänteidemme toimivuutta.

Linjaus tarjoaa rakenteen vastuullisen arvioinnin periaatteiden soveltamiselle eri arviointitilanteissa. Linjausta täydentävät tutkijanarviointia koskevat käytännön ohjeet liittyen esimerkiksi tenure-arviointiin ja säännöllisesti toteutettavaan tutkimuksen arviointiin.

Linjauksessa määriteltyjen periaatteiden systemaattinen soveltaminen lisää yliopistoyhteisön luottamusta arviointitoimintaan.

Yliopistoyhteisön tietoisuutta lisäämällä vahvistetaan vastuullisen arvioinnin käytäntöjä. Linjausta täydentävät tarkemmat prosessit ja käytännön ohjeet.

Arvioinnin perusperiaatteet:

1. **Monimuotoisuus ja joustavuus:** Monipuoliset arviointikriteerit korostavat työn laatua ja vaikuttavuutta, alakohtaisuuden huomioiden. Määrälliset indikaattorit tukevat laadullista asiantuntija-arviointia.
2. **Integriteetti ja eettisyys:** Arvioinnit toteutetaan eettisesti sekä hyvä tieteellisen käytännön periaatteiden mukaisesti. Arvioinneissa noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta.
3. **Tasapuolisuus ja yhdenvertainen kohtelu:** Arvioinnissa huomioidaan yhdenvertaisuus ja tasapuolinen kohtelu. Arviointi perustuu etukäteen ilmoitettuihin indikaattoreihin ja toimitettuun materiaaliin.
4. **Läpinäkyvyys ja avoimuus:** Arviointiprosessit ja -kriteerit ovat avoimia ja läpinäkyviä kaikille osapuolille.
5. **Pätevyys ja osaaminen:** Arvioinnit toteutetaan siten, että arvioitsijoilla on riittävä osaaminen sekä vastuullisen arvioinnin toteuttamisen näkökulmasta että sisällöllisesti.

Erilaiset arviointitilanteet: tutkijanarviointi

Vastuullisen arvioinnin periaatteita noudatetaan esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- Opetus- ja tutkimushenkilöstön rekrytoinnit, avoimet haut ja kutsumenettelyt
- Uralla etenemisen arvioinnit
- Dosentin arvон haku
- YPJ-arvioinnit ja henkilökunnan palkitseminen

Näissä tilanteissa arviointia tukevat soveltamisohjeet, jotka konkretisoivat vastuullisen arvioinnin linjauksen periaatteet käytännön toiminnaksi.

Arviointi kohdistuu tutkijan työhön kokonaisuutena ja ottaa huomioon sen merkityksen tieteelle, tiedeyhteisölle ja yhteiskunnalle sekä tutkimuksen luonteen ja tarpeet. Vaasan yliopisto noudattaa tutkijanarvioinnissa kansallisia ja kansainvälisiä vastuullisen arvioinnin periaatteita sekä kehittää arviointikäytäntöjään jatkuvasti kohti laadullista, monimuotoista, läpinäkyvää ja oikeudenmukaista arviointia. Näitä periaatteita sovelletaan alla kuvatulla tavalla.

1. Laadullisuus ja kontekstuaalisuus

- Tutkijoiden ja tutkimuksen arvioinnissa painotetaan ensisijaisesti tutkimuksen tieteellistä laatua, sisältöä ja merkitystä pelkän määrällisen tarkastelun sijaan. Arviointi toteutetaan aina kontekstisidonnaisesti siten, että tutkijaa tarkastellaan oman tieteenalansa käytäntöjen, julkaisukulttuurin ja arvioinnin tavoitteiden näkökulmasta.
- Arvioinnissa tunnistetaan tutkijaurien monimuotoisuus ja huomioidaan tutkijan uravaihe, liikkuvuus, mahdolliset urakatkokset sekä erilaiset tavat kehittää osaamista ja rakentaa tutkijanuraa.
- Arvioinnin kriteerit ja menetelmät määritellään tarkoituksenmukaisesti suhteessa arvioinnin tavoitteeseen, ja ne määritellään selkeästi ennen arviointiprosessia.

2. Monimuotoinen ansioiden tunnistaminen

- Tutkijan ansioita tarkastellaan laaja-alaisesti siten, että tutkimustyön lisäksi huomioidaan opetus, ohjaus, johtaminen, yhteistyö sekä yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus. Arviointi kattaa monipuolisesti erilaiset tutkimustuotokset, kuten julkaisut, tutkimusaineistot, ohjelmistot ja menetelmät.
- Arvioinnissa arvostetaan avoimen tieteen käytäntöjä, mukaan lukien avoin julkaiseminen, tutkimusaineistojen avaaminen ja muu avoimuutta edistävä toiminta. Lisäksi tutkijan rooli ja kontribuutio osana tutkimusryhmiä, verkostoja ja yhteisöllistä tiedontuotantoa huomioidaan.

3. Metriikkojen vastuullinen käyttö

- Julkaisumetriikoita ja muita määrällisiä indikaattoreita käytetään arvioinnissa ainoastaan laadullisen asiantuntija-arvioinnin tukena eikä itsenäisinä arviointikriteereinä. Niiden tulkinnassa otetaan huomioon tieteenalakohtaiset erityispiirteet sekä indikaattoreiden rajoitteet, ja käyttöä ohjaa pyrkimys välttää yksinkertaistavia tai harhaanjohtavia johtopäätöksiä.

- Arvioijilla tulee olla riittävä ymmärrys käytettyjen indikaattoreiden merkityksestä, toimintaperiaatteista ja rajoituksista.

4. Avoimuus, oikeudenmukaisuus ja arviointikulttuurin kehittäminen

- Arviointijärjestelmä perustuu läpinäkyvyyteen: periaatteet, kriteerit ja prosessit määritellään selkeästi, dokumentoidaan ja viestitään avoimesti kaikille osapuolille. Kokonaisarviointi ja arvioinnin lopputulos ovat perusteltuja ja luotettavasti dokumentoituja.
- Arviointi toteutetaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti ennalta määriteltyjen kriteerien pohjalta, ja arvioinnissa käytettävät tiedot kerätään vertailukelpoisella tavalla.
- Arviointiprosessissa huomioidaan arvioijien ja arviointiryhmien monimuotoisuus, ja arvioijat pyrkivät tunnistamaan ja ehkäisemään tiedostamattomien ennakkoluulojen vaikutuksia.
- Arvioinnissa noudatetaan eettisiä periaatteita, rehellisyyttä ja luottamuksellisuutta. Esteellisyydet tunnistetaan ja käsitellään asianmukaisesti. Valmisteluun, arviointiin ja päätöksentekoon osallistuvilla on riittävä asiantuntemus, ja he tuntevat arviointiprosessin tavoitteet ja vastuullisen arvioinnin menetelmät.
- Organisaatio kehittää arviointikäytäntöjään jatkuvasti ja seuraa niiden toimivuutta, yhdenvertaisuutta ja vaikuttavuutta. Arviointiprosessit suunnitellaan tarkoituksenmukaisiksi siten, että ne tukevat laadukasta ja sujuvaa arviointia. Vastuullista arviointikulttuuria edistetään aktiivisesti osana organisaation strategista johtamista ja toimintaa.

Erilaiset arviointitilanteet: tutkimuksen kokonaisarviointi

Yliopistolaki (87§, 558/2009) edellyttää tutkimuksen ja sen vaikuttavuuden säännöllistä arviointia. Vaasan yliopistossa tutkimuksen kokonaisarviointi toteutetaan säännöllisin väliajoin. Arviointi toteutetaan kehittävänä ja osallistavana arviointina, jota luonnehtii monimuotoisuus, merkityksellisyys ja tulevaisuuteen suuntautuminen.

Arvioinnissa tarkastellaan tieteellistä vaikuttavuutta, tutkimusympäristöä ja tutkimustoiminnan edellytyksiä sekä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tarkasteltavia osa-alueita arvioidaan monitahoisesti ja monitasoisesti useista eri näkökulmista vahvuuksia ja kehittämiskohteita tunnistuen. Laadullinen arviointi toteutetaan reflektioivien itsearviointiraporttien, kyselyiden sekä riippumattoman tieteellisen vertaisarvioinnin muodossa.

Tutkimuksen arvioinnin kohteena olevat tahot ovat olennaisessa roolissa sekä arvioinnin suunnittelussa että arviointitulosten tulkitsemisessa ja hyödyntämisessä. Avoimuus ja yliopistoyhteisön osallistaminen arviointien suunnitteluun ja tulkintaan varmistavat arvioinnin merkityksellisyyden ja vaikuttavuuden.

Tutkimustoiminnan määrälliset indikaattorit tukevat reflektioivaa itsearviointia, joka toimii työkaluna tutkimusedellytysten parantamiseksi. Vertaisarvioinnin raportit ja ehdotukset tukevat laadukkaan tutkimustoiminnan, tutkimuksen vaikuttavuuden ja tutkimusympäristön kehittämistä.

Kehittämislle asetetaan tavoitteet, sovitaan toimenpiteet ja seurataan tavoitteiden saavuttamista. Arviointiraportti julkaistaan yliopiston verkkosivuilla, ja sen tuloksia hyödynnetään yliopiston ja sen yksiköiden tutkimustoiminnan strategisessa ja operatiivisessa kehittämisessä.

Linjauksen pohjana toimivat sitoumukset

CoARA-sopimus

Vaasan yliopisto liittyi vuonna 2022 kansainvälisen vastuullisen arvioinnin CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment) jäseneksi ja allekirjoitti samalla tutkimuksen arvioinnin uudistamista koskevan sopimuksen (CoARA Agreement). Yliopisto on sitoutunut edistämään tutkimuksen ja tutkijoiden arviointia, jossa tunnustetaan monipuolisesti erilaiset tutkimuksen tuotokset, käytännöt ja toimintatavat. Arviointiprosesseissa pyritään läpinäkyvyyteen ja perusteltavuuteen. Yliopisto edistää myös avoimien infrastruktuurien ja tietolähteiden käyttöä vastuullisen arvioinnin tavoitteiden toteuttamiseksi. Käytössä ovat mm. ORCID- ja DOI-tunnisteet sekä julkaisuarkisto Osuva ja sen aggregointi OpenAIRE-palveluun. Vaasan yliopiston arviointikäytännöt tukevat avointa tiedettä, erilaisia tutkimusympäristöjä ja tasa-arvoista kohtelua. Sitoumukset, vastuut ja aikataulut on kirjattu Vaasan yliopiston CoARA-toimenpideohjelmaan 2024.

DORA-julistus

Vaasan yliopisto liittyi kansainväliseen San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) -julistukseen vuonna 2022. Allekirjoituksella Vaasan yliopisto on sitoutunut tutkimuksen arvioinnin kehittämiseen, vastuulliseen määrällisten indikaattorien käyttöön sekä laadullisen arvioinnin vahvistamiseen. Julkaisumetriikan vastuullisessa käytössä määrällisiä indikaattoreita käytetään tukemaan laadullista arviointia. Lisäksi julkaisumetriikan tulee perustua relevanttiin ja läpinäkyvään dataan ja analyysimenetelmiin. Analyysissä huomioidaan tieteenalojen erot ja arvioinnin tavoitteet. Yliopisto pyrkii toteuttamaan vastuullista, läpinäkyvää ja monipuolista tutkimuksen ja tutkijoiden arviointia, jossa tunnustetaan tutkimustuotosten moninaisuus sekä eri tutkimusalojen erityispiirteet. Yliopisto edistää selkeitä arviointikäytäntöjä painottaen tutkimuksen arvioinnissa tieteellistä laatua ja vaikuttavuutta.

Tutkijanarvioinnin kansallinen suositus (TSV 2020)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) alaisuudessa laadittu Tutkijanarvioinnin kansallinen suositus kokoaa tutkijanarvioinnin yleiset periaatteet: läpinäkyvyys, integriteetti, tasapuolisuus, pätevyys ja monimuotoisuus. Niitä sovelletaan suosituksessa määriteltyihin hyviin käytäntöihin, jotka koskevat arviointiprosessia, tutkimuksen arviointia, tutkijan tehtävien monimuotoisuutta sekä tutkijan osallisuutta. Suosituksen mukaan arvioinnin tulee tukea korkeatasoista tutkimusta sekä tutkijanuran monimuotoisuutta ja kestävyyttä. Arviointikäytäntöjen kehittämisessä painotetaan avoimia kriteerejä, vertaisarviointia ja tutkijoiden mahdollisuutta osallistua ja saada palautetta. Vaasan yliopisto on sitoutunut noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjetta Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Yliopisto on sitoutunut myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamaan ohjeistukseen eettisestä ennakkoarvioinnista, joka painottuu tutkimuksesta tai sen tuloksista tutkittavalle mahdollisesti koituvan haitan ennakointiin.

Vaasan yliopisto

Wolffintie 32, PL 700, 65101 Vaasa
puh. 029 449 8000
www.uwasa.fi

Vaasan yliopisto ottaa huomioon myös muita tutkimuksen arviointiin liittyviä suosituksia kuten:

- [Julkaisufoorumin käyttöohje](#) (2019)
- [The SCOPE framework for research evaluation](#) (2020)
- Finn-ARMAn [Kansallinen julkaisumetriikkaopas](#) (2022)

Eurooppalainen tutkijoiden peruskirja

Eurooppalainen tutkijoiden peruskirja ([European Charter for Researchers](#)) päivittyi vuonna 2023, jolloin peruskirjaan yhdistettiin myös rekrytointisäännöstö. Vaasan yliopistolle on myönnetty [HR Excellence in Research](#) -laatuleima tunnustuksena sitoutumisesta peruskirjan periaatteiden täytäntöönpanoon. Erityisesti *Open Transparent and merit-based recruitment (OTM-R)* -osiossa kehitetään tutkijoiden rekrytointiin liittyviä käytäntöjä toimintasuunnitelman avulla ja säännöllisten arviointien kautta. Peruskirjan periaatteet kohdistuvat etiikkaan ja avoimuuteen, tutkijoiden arviointiin ja urapolkuun, työolosuhteisiin sekä tutkijanuran kehittämiseen. Periaatteet painottavat vastuullista arviointia, avoimen tieteen periaatteita ja monimuotoisten urapolkujen arvostamista. Peruskirja korostaa myös tutkijoiden liikkuvuuden tukemista ja pyrkii varmistamaan, että urakehitys, ohjaus ja jatkuva oppiminen ovat keskeisessä osassa tutkijan työympäristössä.

Kansallinen avoimen tieteen julistus

Vaasan yliopisto on allekirjoittanut kansallisen [Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksen 2025-2030](#) ja sitoutunut sen tavoitteisiin. Julistus määrittelee avoimuuden tutkimusyhteisön yhteiseksi arvopohjaksi ja kehittämisen lähtökohdaksi. Se linjaa neljä tavoitetta: avoin toimintakulttuuri, avoimet tieteelliset julkaisut, avoimet tutkimusaineistot ja -menetelmät sekä avoin oppiminen. Julistuksessa korostetaan vastuullisuutta, eettisyyttä ja tutkijan itsemääräämisoikeutta sekä avoimuuden edistämistä rakenteiden ja kannusteiden kautta. Avoin tiede on osa Vaasan yliopiston strategisia linjauksia, missä yliopiston [Avoimen tieteen politiikka ja periaatteet \(2021\)](#) tukee tieteellisen tutkimustiedon leviämistä tiedeyhteisössä ja koko yhteiskunnassa. Yliopisto myös aktiivisesti seuraa ja arvioi avoimen tieteen tasoa ja kehitystä.